

SPĒCĪGĀKAS KOPIENAS, PLAUKSTOŠI REĢIONI

ENERGOKOPIENU LOMA VALSTS UN
REĢIONĀLĀS PARTNERĪBAS PLĀNOS

2026. GADA INFORMATĪVAIS IZDEVUMS

Zaļā brīvība

RĪGAS
PLĀNOŠANAS
REĢIONS

ZREA
ZEMLALES REĢIONĀLĀ
ENERĢĒTIKĀS AĢENTŪRA

LATVIJAS
LAUKU
FORUMS

REScoop.EU

Friends of
the Earth
Europe

Energokopienām ir liela sociālā un vietējā ietekme, un tām vajadzētu būt valsts un reģionālās partnerības plānu stūrakmenim

Pārstrādātā Direktīva 2018/2001 (Atjaunīgās enerģijas direktīva II jeb REDII) un pārstrādātā Direktīva 2019/944 (Iekšējā elektroenerģijas tirgus direktīva jeb IEMD) noteica „atjaunīgās enerģijas kopienas” un „iedzīvotāju energokopienas” kā divas juridiskās definīcijas, kas attiecas uz energokopienām (EK), un piešķir tām tiesības darboties visā enerģijas tirgū. Šīs darbības tika vēl vairāk paplašinātas visā FitFor55 paketē, ietverot ēku atjaunošanu, apkuri un dzesēšanu, kā arī enerģētiskās nabadzības mazināšanu.

Ar EK starpniecību iedzīvotāji kopā ar mazajiem uzņēmumiem un pašvaldībām var kopīgi veidot savus atjaunīgās enerģijas projektus, veicinot iekļaujošu enerģētikas pāreju vietējā līmenī.

+ 8000

EK skaits Eiropā,
saskaņā ar ESPON TANDEM
projekta datiem, kas ir līdz šim
visaptverošākais kartēšanas
projekts

1100€/
gadā

summa, ko ES mājsaimniecība
var ietaupīt, piedaloties
energokopienā

10% gadā

vidējais enerģijas patēriņa
samazinājums

sakarā ar paradumu maiņu un
izpratnes uzlabošanu

74%

daudziem uzņēmumiem ir sociāli
mērķi,

bieži saistīti ar enerģētiskās nabadzības
novēršanu

45%

ES enerģijas pieprasījumu
līdz 2050. gadam var segt ar
atjaunīgajiem energoresursiem

Apgādes drošība

Dažādiem kopienu enerģijas projektiem un piegādātājiem enerģētiskās krīzes laikā izdevās vai nu ierobežot cenas, vai arī noturēt tās zem tirgus līmeņa, pateicoties spējai pilnībā segt savu biedru patēriņu, izmantojot pašu īpašumā esošo atjaunīgo enerģiju. Apvienojot to ar uzglabāšanas iespējām un elastīgumu, **energokopienas var veicināt vietējo noturību un piegādes drošību.**

Kā energokopienas sniedz ieguldījumu valsts un reģionālās partnerības plānu mērķos?

2025. gada jūlijā Eiropas Komisija publicēja regulas projektu, ar ko izveido jauno visaptverošo „Eiropas fondu ekonomiskajai, sociālajai un teritoriālajai kohēzijai, lauksaimniecībai un lauku apvidiem, zvejniecībai un jūrniecībai, labklājībai un drošībai”. Tagad katrai dalībvalstij ir jāizstrādā savs **valsts un reģionālās partnerības plāns (VRPP)**.

VRPP mērķi	Saistība ar energokopienām
 <p>„samazināt reģionālās atšķirības Savienībā un vismazāk attīstīto reģionu atpalicību”</p>	<p>Ēku, ražošanas procesu un transporta modernizācija, kā arī enerģijas patēriņa optimizācija būtiski ietekmē ekonomisko attīstību. Valsts interesēs ir nodrošināt, lai šī attīstība mazinātu sociālo un reģionālo nevienlīdzību piekļuvē kapitālam. Energokopienas veicinās izaugsmi šādās jomās:</p> <ul style="list-style-type: none">• ēku atjaunošana un vides kvalitātes uzlabošana;• pašvaldību infrastruktūra un energoapgāde;• vietējās energoapgādes un noturības plānošana;• sadarbība siltumapgādes un transporta jomā;• sabiedrības iesaiste vēja enerģijas projektos. <p>Latvijas VRPP jāparedz daudzpusīgi, tirgus mehānismos balstīti pasākumi ilgtspējīgas energopārejas veicināšanai visos reģionos, atbalstot un veidojot kopienas un ieviešot praksē dalīšanās ekonomikas principus.</p>
 <p>„lai veicinātu kvalitatīvu nodarbinātību, izglītību un prasmju apguvi, kā arī sociālo iekļaušanu”</p>	<p>ES energokopienas uzņēmumi nodrošina 4800 pilna laika ekvivalenta darbavietas. <i>(Ekstrapolācija no projekta „LIFE ENERCOM Facility”)</i></p> <p>Energokopienas var kalpot par inkubatoriem zaļajām un digitālajām prasmēm, jo tās:</p> <ul style="list-style-type: none">• Iepazīstina dalībniekus ar digitālām un vadāmām iekārtām (piemēram, pieprasījuma reakcija, enerģijas uzglabāšana, elektrotīkli)• Izglīto biedrus, lai viņi labāk saprastu savus enerģijas rēķinus, patērētāju tiesības un to, kā aktīvi piedalīties enerģētikas pārejā• Palīdz iedzīvotājiem apgūt jaunas prasmes, lai iegūtu kvalifikāciju tādās jomās kā dzīvojamu māju renovācija
 <p>„lai atbalstītu KLP īstenošanu”</p>	<p>Kā norāda <u>Komisijas Lauku energokopienas konsultatīvais centrs</u>, energokopienas var:</p> <ul style="list-style-type: none">• Dažādot lauksaimnieku ienākumus (piemēram, pārdodot pāri palikušo biomasu enerģijas ražošanai) un samazināt viņu darbības izdevumus (piemēram, apvienojot vēja parku attīstību vai saules paneļu sistēmas ar zemes izmantošanu lauksaimniecībā (agri-PV))• Radīt jaunas ekonomiskas iespējas lauku apvidos, jo īpaši jauniešiem, stiprinot sociālo kohēziju
 <p>„lai aizsargātu un stiprinātu demokrātiju Savienībā un ievērotu Savienības vērtības”</p>	<p>Eiropas Parlamenta vēlēšanas ir demokrātijas skola, jo to pārvaldības modelis iepazīstina iedzīvotājus ar lēmumu pieņemšanas procesiem, kuros tiek iesaistīti paši iedzīvotāji. Tās var arī veicināt ciešas darba attiecības starp iedzīvotājiem un vietējām pašvaldībām.</p> <p>Atbalstot vienlīdzīgu līdzdalību, iedzīvotāju padomes mazina atšķirības, kas saistītas ar vecumu, dzimumu, sociālo izcelsmi utt. Būtiski ir tas, ka, veicinot tiešu līdzdalību, iedzīvotāju padomes sekmē atjaunīgo energoresursu sociālo akceptu.</p> <ul style="list-style-type: none">• Visā Eiropā 61 % aptaujāto atzina, ka, visticamāk, pievienotos enerģijas kooperatīvam.• Apvienotajā Karalistē 62 % iedzīvotāju atbalstītu savā reģionā īstenotu atjaunīgās enerģijas projektu, kas pieder kopienai, salīdzinot ar 40 %, kuri atbalsta komerciālu projektu.

Tālāk seko pārskats par regulas projekta pantiem, kas attiecas uz energokopienām:

6. PANTS

Partnerība un daudzlīmeņu pārvaldība

Energokopienām būtu jāiesaistās Nacionālā atjaunīgo energoresursu rīcības plāna izstrādē. Jo īpaši energokopienų nacionālajām koalīcijām būtu jāpiedalās arī uzraudzības komitejā(-ās), kas tiks izveidotas, lai pārraudzītu plāna īstenošanu.

Dalībvalstīm ir jāpierāda saskaņotība starp saviem nacionālajiem atjaunīgo energoresursu rīcības plāniem (NERP) un nacionālajiem enerģētikas un klimata plāniem (NEKP),

kuros jau ir sniegta detalizēta informācija par atbalsta pasākumiem attiecībā uz energokopienām

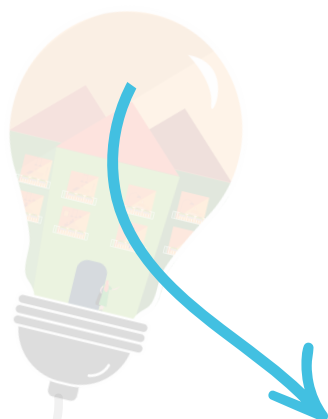
- **Šajā jomā dalībvalstis var izmantot kopienų iniciatīvas kā sociālās kohēzijas veicināšanas instrumentus, jo īpaši mazāk attīstītajos un attālākajos reģionos.** Jānodrošina vietējām pašvaldībām iespēja kopā ar iedzīvotājiem īstenot projektus atjaunīgās enerģijas izmantošanai apkurei, elektroenerģijas kopīgošanai, koplietošanas elektromobilitātei un mājokļu renovācijai.
- Rādītājs Nr. 191 Rezultātu regulā īpaši min Eiropas kopienų projektus ar 100 % klimata un 40 % sociālo koeficientu. **Tas nozīmē, ka šādus ieguldījumus var iekļaut 14 % sociālajā un 43 % klimata mērķfinansējumā valstu reģionālās attīstības programmās.**

Dalībvalstīm ir jāievēro Eiropas pusgada valstīm adresētie ieteikumi

Komisija ir pastāvīgi ieteikusi ES dalībvalstīm pieņemt atbalsta pasākumus uzņēmumiem.

22. PANTS

Prasības attiecībā uz NAEP

26. PANTS

Par ES instrumenta īstenošanu

ES instrumenta mērķis ir atbalstīt pārrobežu pasākumus, kam ir pievienotā vērtība Savienības līmenī. Atbilstīgās darbības ietvers „LIFE pasākumus”. Tādējādi ES instrumentam būtu jāpalīdz energokopienām izstrādāt kopīgus, inovatīvus pakalpojumus, kas aptver dažādas dalībvalstis (piemēram, tiešsaistes vienotie pakalpojumu centri vai rīki enerģijas pašpatēriņa maksimizēšanai).

Pārskata par regulas projekta pantiem turpinājums

35. UN 76. PANTS

Par kopējo lauksaimniecības politiku un iedzīvotāju vadītu vietējo attīstību

Sākot no agri-PV līdz biogranulām, kopienu iniciatīvas var palīdzēt lauksaimniekiem dažādot ienākumu avotus, veicināt klimata rīcību un stiprināt sociālo kohēziju. Tās ir jāatbalsta kā neatņemams instruments kopienu vadītai vietējai attīstībai, jo īpaši lauku apvidos.

74. UN 75. PANTS

Par teritoriālās un vietējās sadarbības iniciatīvām un integrētu teritoriālo un pilsētu attīstību

Energokopienu iniciatīvas var būt galvenais teritoriālās attīstības instruments katrā reģionā, atbilstoši ES Saules enerģijas stratēģijas mērķim – viena energokopienu iniciatīva katrā pašvaldībā ar vairāk nekā 10 000 iedzīvotāju. Pašvaldības var sadarboties ar energokopienu ekspertu organizācijām un izveidot vienas pieturas aģentūras, lai palīdzētu iedzīvotājiem orientēties enerģētikas pārejā, izmantojot „no apakšas uz augšu” pieeju, kas balstīta vietējā kontekstā.

80. UN 82. PANTS

Par Sociālo klimata fondu un sinerģiju ar Modernizācijas fondu

Šodien Eiropā ir vairāk nekā 650 kopienu vadīti siltumapgādes un dzesēšanas projekti, kas nodrošina stabilu un tīru siltumenerģiju vairāk nekā 1,9 miljoniem ES iedzīvotāju. Sociālajam Klimata fondam un Modernizācijas fondam būtu jāpiešķir prioritāte šādiem projektiem, kā arī to īstenošanu atbalstošajiem māju atjaunošanas darbiem.

ENERGOKOPIENAS LATVIJĀ

>250kW

saules paneļu jaudas

>100kWh

uzstādīti akumulatori

1,500,000€+

finansējums, kas
piesaistīts pilotiem,
izpētei, attīstībai

Pašvaldības, kopienas un uzņēmēji uzņemas iniciatīvu!

SAULES ELEKTROSTACIJA ©JĒKABPILS PAŠVALDĪBA

Jēkabpils un Jelgava

2026. gadā StartSun projekta ietvaros plānots nodibināt 2 pašvaldību energokopienas. Katra no tām uzstādījusi **60 kW saules paneļus un līdz 30-60 kWh akumulatoru sistēmas** uz skolu un kultūras nama jumtiem. Pilotus īsteno Jelgavas valstspilsētas un Jēkabpils novada pašvaldības sadarbībā ar Zemgales reģionālo enerģētikas aģentūru.

Vērtīgi piemēri

Latvijas pirmā oficiāli reģistrētā energokopiena „**Pirmā Energokopiena**” ir pabeigusi vienu no pirmajiem pilotprojektiem, uzstādot saules paneļus un akumulatoru daudzdzīvokļu mājā Rīgā. Pirmās energokopienas pārstāvjiem ir skaidra vīzija, kā kopienas projektus attīstīt plašāk, atbalstot daudzdzīvokļu māju renovāciju un modernizāciju. Tikmēr energokopiena „**Kalniena**” Gulbenes novadā un „**EK Draudzība**” Saldus novadā apskata risinājumus, kā apvienot mazas jaudas saules paneļu īpašniekus māsājniecībās un komercobjektos. Izpētes un attīstības posmos Latvijā ir dažādi projekti - katrs no tiem ar savu mērķi un izpildījumu, bet tos vieno vēlme sadarboties, īstenot un mācīties.

